

Sven Lindqvist haastaa länsimaiset historiantulkinnat

Toimittaja Jaakko Anhava kirjoittaa *Tieteessä tapahtuu* -lehden (1/2019) Keskustelua-palstalla tunnetusta ruotsalaisesta esseististä Sven Lindqvististä (1932–2019). Anhavan mukaan Lindqvistin teoksella *Tappakaa ne saatanat!* (1992, suom. 1996) ”ei ole muuta arvoa kuin todisteena 1900-luvun loppuvuosisikymmenten ’älyllisestä’ pötypuheesta”. Se on varsin paksu väite useille kielille käännetystä teoksesta, joka on vaikuttanut monin tavoin eurooppalaisesta kolonialismista käytyyn keskusteluun. Anhava myöntääkin nähneensä siitä ainoastaan yhden kriittisen arvion, nimittäin omansa.

Anhava tyypistää Lindqvistin moniulotteisen teoksen yhdeksi ainoaksi pääväittämäksi, jonka mukaan länsimaat halusivat murhata kaikki ”vierasrotuiset”. Koska Anhava ei tunnista Lindqvistin teoksen tekstilajia, hän ei kykene tulkitsemaan teoksen monitasoista ja -äänistä kokonaisuutta.

Jos Lindqvistin teoksesta ja vähän laajemmin hänen tuotannostaan pitäisi mainita yksi päätavoite, se olisi angloamerikkalaisen historiakäsityksen haastaminen. Hän kritisoi käsityksiä, joiden mukaan holokausti oli vain ”niiden hullujen natsien” tekosia, eräänlainen makaaberi anomalia Euroopan historiassa, jonka hyveelliset englantilaiset saivat onneksi nujerrettua. Lindqvist osoittaa kuitenkin lukuisin esimerkein, miten monin tavoin holokausti oli sidoksissa kolonialismin ja rasismien pitkään historiaan, johon oli kietoutunut niin englantilaisia, ranskalaisia, saksalaisia kuin ruotsalaisia ajattelijoita ja vaikuttajia.

Lindqvistin teos on muodoltaan monia eri tasoja yhdistävä essee. Yksi taso on avoimen subjektiivinen, yksityisten muistojen, tunnelmien ja uni-päiväkirjamainen kuvailu ja pohdinta. Toinen on kirjallisuudentutkimuksellinen. Teoksen nimi, *Tappakaa ne saatanat!*, on sitaatti Joseph Conra-

adin *Pimeyden sydän* -romaanista (1902). Conradin kaltaisten klassikkojen lisäksi Lindqvist käsittelee myös nykyään vähemmän tunnettuja mutta aikaan paljonkin luettuja teoksia.

Kolmantena tasona on vankka historiallinen pohjatyö. Lindqvistin teokset eivät ole perinteisiä historiantutkimuksia, mutta on niitä sellaisinaan historian ammattilehdissä ruodittu ja enimmäkseen niiden dokumentointi on havaittu varsin vankaksi.

Neljättä tasoa voisi kutsua moraalis-eettiseksi provokaatioksi. Siinä Lindqvist vie lukijansa hyvin epämiellyttäviin ja pessimistisiin pohdintoihin väkivallan ja rasismien labyrintista. Tällä tasolla esiintyy varmasti myös sellaisia kärjistyksiä, jotka etenkin muusta tekstistä irrotettuna saattavat aiheuttaa myös ärsytystä.

Tekstin viides taso tapahtuu oikeastaan lukijassa ja on tulosta neljän edellisen tason yhteentörmäyttämisestä. Lindqvist vie lukijan labyrinttiin ja jättää sinne, mutta kirjailijan ääneen lausumattomana toiveena on, että tämä alkaisi itse etsiä tietään ulos. Ulospääsyreittejä rasismien ja väkivallan kierteestä on länsimaiden historiassa kyllä löydettävissä, kuten Lindqvist kirjassaan *Rasismien vastustajia* (1995, suom. 1998) näyttää.

Niin rasismien kuin antirasismien historiaa käsittelevänä esseinä Lindqvistin teoksilla on edelleen vankka arvonsa – tänään kenties enemmän kuin koskaan ennen. Niiden ajankohtaisuudesta kertoo sekin, että *Tappakaa ne saatanat!* -teoksen suomenoksesta otettiin pokkaripainos vuonna 2016.

Tätä puheenvuoroa kirjoitettaessa tuli tietoa Lindqvistin kuolemasta. Tarjotkoon se yllykkeen tarttua Lindqvistin teoksiin, joita kaikeksi onneksi on suomennettukin varsin kattavasti.

KUISMA KORHONEN JA OLLI LÖYTTY

Korhonen on professori Oulun yliopistossa ja Löytty dosentti Turun yliopistossa.